

УДК 327.8:070.16(477)

Іван Новосельський

СУЧАСНІ МАС-МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙНАХ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Розглянуто специфіку та деякі особливості ведення інформаційних війн. Визначено роль сучасних мас-медіа та основні напрямки проведення дезінформаційної кампанії проти України. Проаналізовано проблеми і перспективи протидії маніпулятивним інформаційним технологіям.

Ключові слова: маніпуляційні технології, дезінформація, інформаційна війна, соціальні мережі.

Постановка проблеми. Масштабність впливу інформації на суспільство значним чином посилила розгортання у світовому масштабі нових видів протистоянь, зокрема, інформаційних війн, основним завданням ведення яких стало отримання переваги або деморалізації супротивника, легітимація агресивних дій, обґрунтування перемоги у конфлікті при відповідній дискредитації противника, зміни кордонів держав без застосування реальної зброї. В сучасних умовах української незалежності мас-медіа часто використовують технології маніпулювання громадською думкою з метою посилення впливу на прийняття важливих стратегічних рішень. Потужні медійні атаки у російсько-українській війні з відверто пропагандистським контентом продовжують здійснювати свій деструктивний вплив.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідно визнати, що в Україні процес дослідження проблем інформаційної війни активізувався з 2014 року. Розгляду та аналізу явищ інформаційної війни присвятили свої розробки Г. Почепцов, О. Курбан, Н. Марута, М. Маркова, О. Горбань. З'ясуванням сутності інформаційної війни, пошуку точних визначень, методів та інструментів присвячені наукові праці В. Ліпкана, Н. Гуріна, О. Рижук, І. Парфенюка, Я. Малик. Питаннями щодо передумов, етапів, засобів російсько-української інформаційної війни займаються В. Панченко, І. Слюсарчук, Н. Пічак, А. Руднева, М. Тимошик, Є. Соломіна та ін.

Утім, глобальний характер розповсюдження, підвищення темпів розвитку інформаційних технологій, а відтак і видозмінюваності інформаційних війн потребує подальшого вивчення цього феномену.

Метою дослідження визначено аналіз окремих аспектів функціонування та ролі сучасних мас-медіа в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Термін «інформаційна війна» використовується в політичному, науковому, публіцистичному дискурсах уже досить давно і пов'язаний з іменами М. Лібікі, Т. Рона, М. Маклюєна та ін. Сьогодні існує достатньо велика кількість визначень цього терміну, кожен з яких акцентує увагу на багатогранному характері та складності цього поняття. Здебільшого, інформаційна війна розглядається як невід'ємна складова гібридної війни, у взаємозв'язку з поняттями «інформаційна атака», «інформаційне протистояння», «інформаційна агресія». На наш погляд, поняття «гібридна війна» акцентується на асиметричності методів противника, на руйнуванні соціальних, гуманітарних зв'язків всередині суспільства. Інформаційну війну слід розглядати безпосередньо як набір інструментів інформаційного поля, каналів комунікації, методів комунікації між людьми, які використовуються в цій гібридній війні.

Відзначимо, що офіційне визначення «інформаційної війни» в Україні з'явилося у 2012 році як «форми протиборства між суб'єктами (державами, блоками, партіями тощо), що передбачає інформаційний вплив на населення з використанням засобів масової інформації, комп'ютерних мереж тощо, з метою формування відповідної суспільної думки, підриву морального духу як усього суспільства, так і окремих його інституцій» [12].

У зв'язку з розвитком інтернет-технологій на перший план виходить інформаційна онлайн мережева війна (ІОМВ). Остання, в свою чергу, має три ключові технологічні аспекти: хай-тек (телебачення, радіо, Інтернет, месенджери, стільниковий зв'язок, супутниковий зв'язок), хайх'юм (SMM, SEO, таргетинг, контекстна реклама, медіа-віруси та ін.) та хай-сенсоро (соціальна психологія, прикладний психоаналіз та НЛП). Кожен із зазначених аспектичних напрямків має свої методологічні складові та прикладні інструменти, що в комплексі формують сучасну систему управління інформаційно-комунікаційними процесами, в форматі економічних, політичних, військових, культурних та громадських конфліктів [5].

Інформаційна війна щодо України ведеться давно та систематично. Підтвердженням цієї тези є щорічні звинувачення України в крадіжках російського газу та її неплатоспроможності, нездатності бути надійним транзитером блакитного палива тощо. Перенесення цих конфліктів у площину інтересів європейських країн завжди негативно позначалось на міжнародному іміджі країни. Втілені сценарії російських інформаційних атак дозволили Росії почати процес побудови альтернативних газотранспортних мереж в обхід України. Ці процеси стали свідченням втрати контролю держави над інформаційним суверенітетом та незахищеності її від впливу інформаційних потоків суміжних держав [12, с. 160].

Російська пропаганда відрізняється глобальним характером застосування методів інформаційної війни. Впливом російської пропаганди відзначились президентські вибори 2016 року у США. Так, спеціалісти відмічали, що вже через кілька годин після їхнього завершення російські боти використали тег #calexit понад 100 000 разів. Непереверена інформація продовжувала використовуватись до і під час проміжних виборів у США у 2018 році на підтримку расизму, проти іммігрантів. Публікація таких матеріалів відбувалась на сайтах з серверами в Македонії. Інформаційний російський вплив прослідковувався у підтримці виходу Великобританії з ЄС. Протягом кількох тижнів перед референдумом тисячі російських ботів у Твіттері публікували пости на підтримку виходу Британії зі складу Європейського Союзу [7].

Антиукраїнська пропаганда у 2013 році проводилась на теренах польського інтернету, наприклад, на таких інтернет-майданчиках, як форум російсько-польського радіо Sputnik Polska. Варто також згадати спроби російської пропаганди у зриві торговельної угоди між Євросоюзом та Україною, коли перед референдумом щодо цього питання в Нідерландах розкручувалась історія про українського військового, який збив «Боїнг 777» у Донецькій області.

Російська влада активно застосовувала методи інформаційної війни під час подій в Естонії у 2007 році, пов'язаних з так званим «Бронзовим солдатом», під час російсько-грузинської війни у 2008 року, для посилення залежності угорської та чеської влади від російського фактору. У 2017 році фахівці ГО «Детектор медіа» здійснили вимірювання спроможності уряду Російської Федерації впливати на процеси в інформаційному просторі України, Грузії, Угорщини та Чехії. Для його вимірювання, з одного боку, враховувались можливості та ресурси впливу Росії, а з іншого – ступінь протидії таким втручанням з боку демократичних країн (чим більшим є число, тим більше є можливостей у Кремля впливати на інформаційні процеси в країні).

За результатами вимірювання Індексу найбільшої можливості впливу виявились в Угорщині, де індекс становив – 61, Грузії – 54, Україні – 49, найменший індекс у Чехії – 48. Експерти визначили також причини сприятливого для інформаційних впливів медіа-простору: олігархічна власність на ЗМІ; падіння довіри до медіа, які неактивно виявляють маніпуляції та пропаганду, натомість можуть поширювати фейки, міфи, низький рівень медіа-грамотності громадян тощо. Водночас Україна була визначена лідером у протидії кремлівській пропаганді (крім окупованих територій) через наявність у країні відповідного законодавства, активну участь громадських організацій у дослідженні пропаганди та інформуванні громадян про її небезпеку [2].

Поряд із цим, порівнюючи ступінь дезінформаційної стійкості країн Центральної та Східної Європи, експерти наголошували на значно більшій кількості викликів та загроз для України, ніж для її сусідів. Відповідно і кількість завдань перед нашою країною для подолання інформаційної експансії Росії відрізняється від європейських країн [14].

Інформаційна війна ґрунтується на спробах широкого використання суміші фактів і вигадок, знань і маніпуляцій в утвердженні свого нарративу і знеціненні нарративу України, за допомогою спрощених і однозначних тез, часто підкріплених сильними емоціями.

Так, проаналізувавши понад 850 тисяч постів з ВК та 16 тисяч постів із Фейсбуку (період: з 1 січня 2016 р. до 1 квітня 2019 р. включно), ГО «Інтерньюз-Україна» у своєму дослідженні визначила декілька нарративів російської пропаганди щодо української історії. Зокрема, головними нарративами російської історичної пропаганди, поширеними в російському та українському сегментах інтернету, стали такі твердження: Україна – це «окраїна» Росії; території Криму, Донбасу і південного сходу України історично і ментально складають єдине ціле з територією Росії; звеличення радянського минулого і створення нового культу Сталіна, спроба знецінення ролі України в перемозі над нацизмом [11, с. 8-9].

Медіапростір пострадянських країн російська пропаганда заповнює дещо іншими міфами, наприклад: «Євросоюз розвалюється», «реформи в Україні провалились», «добробут пострадянських країн пов'язаний виключно з Росією», «Захід прагне розширити свою геополітичну присутність в Євразії, щоб послабити Росію» та ін. У результаті моніторингу впливу «мандрівних» пропагандистських тез на аудиторію країн Східного партнерства (Україна, Білорусь, Молдова, Грузія, Азербайджан, Вірменія) було зафіксовано диференційований характер подачі інформації, маніпулювання найбільш актуальними та вживаними темами в окремій країні [3].

Серед числених дезінформаційних технологій широкого використання виділяємо створення ботоферм, ботрунів, використання комерційних Інтернет-площадок, які належать країнам ЄС та США (наприклад, «alamy.com») для формування певної суспільної думки з приводу вчинення у минулому тих чи інших негативних подій.

Росія продовжує вести структуровану інформаційну війну і в галузі української освіти, прагнучі встановлювати та контролювати вплив на молоде покоління. І мова йде не лише про боротьбу через соцмережі, які є такими популярними та широко вживаними серед молоді, але й про намагання російської влади на рівні держави переписати підручники національної історії як один із найважливіших стартових майданчиків формування ідентичності молоді людини. До речі, ще у 2007 році аналіз підручників, проведений провідними науковцями Українського інституту національної пам'яті, визначив невідповідність навчальної літератури з історії станові сучасної історичної науки та потребам українського суспільства.

Сьогодні, звичайно, серед позитивних тенденцій в освітньому просторі стала підтримка українського книговидавництва на рівні державної політики, створення комплексу ресурсів для застосування його на випередження в інформаційній війні (наприклад, додатковий параграф, присвячений Майдану і російсько-українській війні для підручників з історії для учнів випускного класу) [9].

У той же час українська молодь, яка фактично живе у віртуальному просторі, залишається найбільш уразливою до інформаційних маніпуляцій. Так, дослідження психологів стверджує, що електронні ЗМІ здатні створювати одночасно ефект «глибокого залучення» і ефект «заціпеніння». Це призводить до небезпечної тенденції: занурення у віртуальність фактично нівелює здатність молоді сприймати цілі звичайної культури і робить її слухняним об'єктом для інформаційних технологій.

Сьогодні дезінформація продовжує підривати довіру громадян до публічного дискурсу та демократичного процесу. Тому необхідною навичкою в контексті зовнішньої російської інформаційної агресії стає медіаграмотність громадян України, яка має фокусуватися на формуванні засад критичного мислення та імунітету до маніпуляцій громадською свідомістю та пропаганди. Саме тому у 2016 році Detector Media запустила мультимедійний онлайн-підручник для молоді, у якому детально описується вплив засобів масової інформації на розвиток критичного мислення [6], викладається курс «Новинна грамотність» спрямований на поширення медіаграмотності серед населення в конфліктних ситуаціях [8].

У цілому, кремлівська дезінформаційна кампанія, що спрямована на Україну, характеризується широким спектром технологій та різноманітністю прийомів (ЗМІ, ток-шоу, друку, соціальних медіа).

Розповсюдженою технологією інформаційного маніпулятивного впливу є використання ботоферм. А саме створення штучних активних акаунтів для поширення у соцмережах недостовірної інформації, підбурювання протестних настроїв, а також здійснення інформаційних атак на акаунти українських високопосадовців. Як правило, кінцевою метою використання таких технологій є зниження довіри громадян до державних інституцій через розповсюдження недостовірної інформації щодо економічної та соціальної ситуації в Україні. Такі технології також використовують і для розсилки анонімних повідомлень про мінування об'єктів критичної інфраструктури та місць масового скупчення людей, зокрема, торгово-розважальних центрів, станцій метрополітену, автовокзалів.

За підрахунками О. Мороз, спеціаліста щодо формування інформаційного поля у Facebook, станом на вересень 2019 року в Україні існувало понад 100 команд, які займаються інформаційними війнами в Facebook. Серед них 12-15 великих гравців – це технологічні компанії, команди політиків, креативні медіакілери. Інша частина – невеликі групи програмістів чи аутсорсери, які переважно продають лайки від акаунтів-ботів та команди в регіонах. Загальну кількість активних українських Facebook-ботів О. Мороз оцінює в 200 тисяч (без врахування ботів Росії та бірж лайків), а В. Гаврилюк, засновник і керівник системи он-лайн моніторингу SemanticForce, визначає, що кількість ботів у соцмережах і ЗМІ коливається від 100 тисяч до одного мільйону [4].

Часто ботоферми можуть бути використані для дискредитації певного нарративу, повідомлення, чи певної новини, не зважаючи на достовірність джерела і фактичні підтвердження. Так, наприклад, у 2015 Facebook видаляв фотографію дівчинки, дочки загиблого бійця АТО Андрія Матвієнка, блокував сторінки українських активістів та волонтерів, нібито за розпалювання ворожнечі. Водночас проросійськи налаштовані сторінки за образи українців та публікації неправдивого контенту, а саме фотографій дітей з Сирії, яких начебто вбили на Донбасі українські бійці не блокувалися. Також і

не блокувалися фотографії та відео загиблих українських бійців, які публікував журналіст Грем Філіпс [13]. Через такі подвійні стандарти активісти та волонтери, зверталися до Марка Цукерберга. З проханням посприяти вирішенню цієї ситуації до Марка Цукерберга, через публікацію на свої сторінці, також звернувся і п'ятий президент України П. Порошенко. На яку згодом відреагував засновник соціальної мережі Facebook Марк Цукерберг [15].

Серед маніпуляційних технологій у Facebook широко застосовується публікація замовних матеріалів на сторінках онлайн видань та технології постів так званих ЛОМів як людей, які мають певну кількість підписників зі сформованою довірою та авторитетом. Вартість розміщення новин на таких сторінках коливається від 100 у.о. до 1000 у.о. [4].

Як один із каналів інформаційних атак використовується російськомовне населення та російські меншини в Україні. На сьогодні домінування російських ЗМІ на сході України, відсутність контролю уряду за інформаційною безпекою на цих територіях спровокувало ситуацію, коли вони стали майже виключним джерелом інформації в регіонах.

У той же час варто відмітити, що з моменту початку російської агресії у 2014 році українська влада і громадянське суспільство активно сприяли розбудові національної стійкості у багатьох сферах, у тому числі в інформаційній сфері. Активність української громадськості, співпраця з громадськими ініціативами, волонтерські ініціативи та обмеження на засоби масової інформації, які доносять російську пропаганду, планування та координація стали більш помітними.

Утім проблемами стратегічного бачення українського уряду залишається непрофесіоналізм абсолютної більшості парламенту, кадрові прорахунки президентської влади, її нездатність діяти на випередження. Як правило, влада реагує на деструктивні меседжі, ідеї та фейкові новини російських політтехнологів і ЗМІ несистемно та несвоєчасно. Населення продовжує дивитися російські телеканали. Згідно з соціологічними даними основним технічним способом доступу до російських новин залишається супутник (69%). За допомогою інтернету трансляції дивляться 13%, аналогової антени – 12%, кабельного телебачення – 8 % [10].

Сучасне телебачення зберігає за собою домінуючі можливості щодо формування порядку денного громадської думки українського суспільства. Абсолютна більшість жителів України (86%) отримує інформацію про ситуацію в країні та світі з українських каналів по відношенню до інтернет-ресурсів (27%) та соціальних мереж (24%). Поряд із цим заангажованість, олігархічна природа, проросійська спрямованість багатьох українських телеканалів, інтернет-видань, концентрація ЗМІ в одних руках підсилює маніпулятивну складову процесу формування громадської думки. Особливо на фоні нездатності, а після президентських виборів 2019 року і небажання, державної влади ефективно і оперативно протидіяти на випередження реалізації антиукраїнської політики з боку багатьох вітчизняних (насамперед, електронних) ЗМІ.

Сучасний медійний простір в Україні став полем боротьби олігархічних кланів, просування антиукраїнських ініціатив, які потрібно розглядати як елемент внутрішньої інформаційної війни. Наприклад, анонсоване проведення телемосту між Україною та Росією «Давайте поговоримо» стало спробою моніторингу настроїв у суспільстві щодо готовності останнього до мирних угод та переговорів з агресором, виокремленню та згуртуванню групи «своїх» перед виборами.

Власне сама можливість озвучувати подібні ініціативи свідчить про часткове згортання проукраїнського курсу державної політики та результативність

інформаційних атак з боку Росії. Ефективним способом запобігання проведенню такого роду ініціатив залишається суспільна реакція.

Один із найкращих способів зупинити поширення дезінформації – це розповсюдження інформації, що допомагає аудиторії критично оцінювати інформацію, яку вона бачить у соціальних мережах. Достовірні факти та аналітику, обізнаність про ризики дезінформації можна отримати за допомогою інтернет ресурсів, перелік яких викладено на сайті Міністерства культури молоді та спорту. Метою таких сайтів як StopFake, VoxCheck є висвітлення актуальних подій у країні та світі, боротьба з інформаційною агресією проти України, надання фактів та неупередженої інформації. Серед іноземних сайтів пошуками правди та боротьбою з фейками займаються FactCheck, Politifact, Snopes.

Досвід ведення інформаційної війни проти України свідчить, що російська пропаганда вміло використовує існуючі розбіжності та слабкі місця в нашій інформаційній екосистемі. Саме тому для подолання проблем варто не тільки забезпечувати громадян правдивими фактами чи блокувати російські боти, але і посилювати нарощення інформаційної присутності України в інформаційному просторі інших країн, продовжувати звернення українських правових систем до міжнародних судів зі звинуваченнями на розповсюдження неправдивої інформації. Для вироблення ефективних механізмів протидії маніпуляціям важливо посилювати співпрацю між державою, інституціями громадянського суспільства та експертною спільнотою.

Висновок та перспективи подальших розвідок. В умовах інформаційної війни сучасні мас-медіа (зокрема, онлайн видання, соціальні мережі) в Україні використовуються для реалізації сценаріїв російських інформаційних атак. Кремлівська дезінформаційна кампанія, що спрямована на Україну, характеризується широким спектром технологій та різноманітністю прийомів (ЗМІ, ток-шоу, друку, соціальних медіа). Серед численних маніпуляційних технологій, у соціальних мережах зокрема, широкого використання набуває публікація замовних матеріалів, створення ботоферм, боттривів, застосування технології постів так званих ЛОМів, використання іноземних комерційних Інтернет-площадок тощо.

Глобальний характер застосування пропагандистських методів інформаційної війни російською владою зумовлює втрату контролю держави над інформаційним суверенітетом та посилює незахищеність її від впливу інформаційних потоків суміжних держав. Це зумовлено нездатністю держави оперативно реагувати на дезінформацію, наявністю металних розбіжностей в українському суспільстві, використанням суперечливих наративів та міфів для посилення суспільного розколу, низьким рівнем медіа грамотності населення, олігархічною природою українських мас-медіа, їхньою заангажованістю та проросійською спрямованістю значної їхньої частини.

Водночас серед позитивних тенденцій варто виділити намагання української влади створити комплекс ресурсів для використання його на випередження в інформаційній війні через посилення широкомасштабної інформаційної політики швидкого реагування із застосуванням сучасних технологій. З одного боку, через нарощування інформаційної присутності України в інформаційному полі інших країн, звернення українських правових систем до міжнародних судів щодо використання дезінформації, з іншого – за допомогою посилення співпраці між державою, інституціями громадянського суспільства та експертною спільнотою.

1. Баглікова М. Інформаційні війни і Україна. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 14. С. 158-161.

2. ГО «Детектор медіа» презентувала Індекс інформаційного впливу Кремля URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/18914/2017-05-16-go-detektor-media-prezentuvala-indeks-informatsiinogo-vplivu-kremlya/> (дата звернення: 23.01.2019). – Назва з екрана.
3. Гришко Л. Російська пропаганда в Україні: «мандрівні меседжі» та «темиключі». DW. 13.03.2017. URL : dw.com/uk/російська-пропаганда-в-україні-мандрівнімеседжі-та-теми-ключі/a-37914176 (дата звернення: 03.02.2019).
4. Кищак В. Войны ботов. Как работают украинские армии медиакиллеров в Facebook URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2019/02/3/7239192/> (дата звернення: 02.02.2019).
5. Курбан О. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі [Текст]: навчальний посібник К. : ВІКНУ, 2016. 286 с.
6. Медіа-драйвер : онлайн-посібник URL: <http://mediadrivervonline/> (дата звернення: 20.01.2019).
7. Найбільш вражаючі приклади інформаційних війн 21 століття URL: <https://businessviews.com.ua/ru/business/id/najbilsh-vrazhajuchi-prikladi-informacijnih-vijn-21-s> (дата звернення: 23.01.2019).
8. Онлайн курс «Новинна грамотність» URL: <http://www.video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22> (дата звернення: 20.01.2019).
9. Полянський П. Освіта як об'єкт інформаційної війни Росії проти України і як ресурс протидії такій війні URL: maidanua.org/2015/03 (дата звернення: 03.02.2019).
10. Протидія російській пропаганді та медіаграмотність: результати всеукраїнського опитування громадської думки. Аналітичний звіт. URL : <https://detector.media/infospace/article/136017/2018-03-27-protidiya-rosiiskii-propagandi-ta-mediagramotnist-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki/> (дата звернення: 06.02.2019).
11. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна. К. : К.І.С., 2019. 99 с.
12. Стратегічний оборонний бюлетень України. Схвалено Указом Президента України від 29 грудня 2012 року № 771/2012 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/2012/paran16#n16> (дата звернення: 17.01.2019).
13. Українські користувачі звинувачують популярну соцмережу у цензурі та подвійних стандартах. URL:https://24tv.ua/aktivne_blokuvannya_ukrayinskih_koristuvachi_v_u_facebook_nabiraye_obertiv_n577758https://24tv.ua/aktivne_blokuvannya_ukrayinskih_koristuvachiv_u_facebook_nabiraye_obertiv_n577758 (дата звернення: 01.02.2019).
14. Disinformation Resilience in Central and Eastern Europe. Kyiv, 2018. URL : http://prismua.org/wp-content/uploads/2018/06/DRI_CEE_2018.pdf (дата звернення: 03.02.2019).
15. Фейсбук сторінка п'ятого президента України П. Порошенка URL : <https://www.facebook.com/petroporoshenko/posts/620914074709655> (дата звернення: 01.02.2019).

References

1. Bahlikova M. (2010) Informatsiini viiny i Ukraina. (Information wars and Ukraine.) Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia : Politolohiia, Sotsiolohiia, Filosofiia. Vyp. 14. S. 158-161. [in Ukrainian]
2. HO «Detektor media» prezentovala Indeks informatsiinoho vplyvu Kremlia (Media Detector presented the Kremlin's Information Influence Index) URL: <https://ms.detektor.media/mediadoslidzhennya/post/18914/2017-05-16-go-detektor-media-prezentovala-indeks-informatsiinogo-vplyvu-kremlya/> (data zvernennia: 23.01.2019). – Nazva z ekrana. [in Ukrainian]
3. Hryshko L. Rosiiska propahanda v Ukraini: «mandrivni mesedzhi» ta «temykliuchi». (Russian propaganda in Ukraine: "traveling messages" and "key topics") DW. 13.03.2017. URL : dw.com/uk/rosiiska-propahanda-v-ukraini-mandrivnimesedzhi-ta-temy-kliuchi/a-37914176 (data zvernennia: 03.02.2019). [in Ukrainian]
4. Kyshchak V. Воины ботов. Как работайут ukraynskye armyy medyakyllerov v Facebook (Bot wars. How Ukrainian armies of media killers work on Facebook) URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2019/02/3/7239192/> (data zvernennia: 02.02.2019).
5. Kurban O. Suchasni informatsiini viiny v merezhevomu on-lain prostori (Modern information wars in the online network space) [Tekst]: navchalnyi posibnyk K. : VIKNU, 2016. 286 s. [in Ukrainian]
6. Media-draiver : onlain-posibnyk URL: <http://mediadriver.online/> (data zvernennia: 20.01.2019). [in Ukrainian]
7. Naibilsh vrazhaiuchi pryklady informatsiinykh viin 21 stolittia. (The most impressive examples of information wars of the 21st century) URL: <https://businessviews.com.ua/ru/business/id/najbilsh-vrazhajuchi-priklady-informacijnih-vijn-21-s> (data zvernennia: 23.01.2019). [in Ukrainian]
8. Onlain kurs «Novynna hramotnist» (Online course "News Literacy") URL: <http://www.video.detektor.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22> (data zvernennia: 20.01.2019). [in Ukrainian]
9. Polianskyi P. Osvita yak obiekt informatsiinoi viiny Rosii proty Ukrainy i yak resurs protydii takii viini. (Education as an object of Russia's information war against Ukraine and as a resource for counteracting such a war) URL: maidanua.org/2015/03 (data zvernennia: 03.02. 2019). [in Ukrainian]
10. Protydiia rosiiskyi propahandi ta mediahramotnist: rezultaty vseukrainskoho opytuvannia hromadskoi dumky. Analitychnyi zvit. (Countering Russian propaganda and media literacy: the results of an all-Ukrainian public opinion poll) URL : <https://detector.media/infospace/article/136017/2018-03-27-protidiya-rosiiskii-propagandi-ta-mediagramotnist-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki/> (data zvernennia: 06.02.2019). [in Ukrainian]
11. Reviziiia istorii. Rosiiska istorychna propahanda ta Ukraina. (Revision of history. Russian historical propaganda and Ukraine) K. : K.I.S., 2019. 99 s. [in Ukrainian]
12. Stratehichniy oboronnyi biuletен Ukrainy. (Strategic Defense Bulletin of Ukraine.) Skhvaleno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 29 hrudnia 2012 roku № 771/2012 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/2012/paran16#n16> (data zvernennia: 17.01.2019). [in Ukrainian]
13. Ukrainski korystuvachi zvyuvachuiut populiarnu sotsmerezhu u tsenzuri ta podviinykh standartakh. (Ukrainian users accuse the popular social network of censorship and double standards.) URL:https://24tv.ua/aktivne_blokovannya_ukrayinskih_koristuvachiv_u_facebook_nabiraye_

obertiv_n577758https://24tv.ua/aktivne_blokuvannya_ukrayinskih_koristuvachiv_u_facebook_nabiraye_obertiv_n577758 (data zvernennia: 01.02.2019). [in Ukrainian]

14. Disinformation Resilience in Central and Eastern Europe. Kyiv, 2018. URL : http://prismua.org/wp-content/uploads/2018/06/DRI_CEE_2018.pdf (data zvernennia: 03.02.2019).

15. Feisbuk storinka piatoho prezydenta Ukrainy P. Poroshenka (Facebook page of the fifth president of Ukraine P. Poroshenko) URL: <https://www.facebook.com/petroporoshenko/posts/620914074709655> (data zvernennia: 01.02.2019). [in Ukrainian]

Ivan Novoselskyi Modern mass media in the information wars: ukrainian experience

The magnitude of the impact of information on society has greatly increased the deployment of new types of confrontation in the world, in particular the information wars, which main task was to achieve or demoralize the enemy, legitimize aggressive actions, justify the victory in the conflict against appropriate discredit, change real weapons. In nowadays context of Ukrainian independence, the media often use public opinion manipulative technologies to enhance their influence on important strategic decisions. Powerful media attacks in the Russian-Ukrainian conflict with frankly propaganda content continue to exert their destructive influence.

The article discusses the specifics and some features of information warfare. Determines the role of modern mass media and the main directions of the disinformation campaign against Ukraine. The research analyzes the problems and the prospects of counteraction to manipulative information technologies.

The purpose of the study is to analyze the individual aspects of the functioning and role of modern mass media in the conditions of the Russian-Ukrainian conflict.

Keywords: manipulation technologies, misinformation, information warfare, social networks.